

возникновения общих и особенных черт осуществления предпринимательской инициативы в историческом аспекте.

Ключевые слова: социализация, субъекты предпринимательской деятельности, социально-экономические условия функционирования.

Semkina Tetiana. The processes of socialization of the business environment of modern society.

The article investigates the socialization processes of socio-economic conditions of the functioning of business entities in the formation of information infrastructure of modern society in terms of the occurrence of general and special features of the business initiative in the historical aspect.

Keywords: socialization, business entities, social and economic conditions of functioning.

УДК 658.7

Ковтуненко К.В. д.е.н., доц.,
член-кореспондент Академії
економічної кібернетики України
Сапожников Р.М., аспірант
Одеський національний
політехнічний університет

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ЛОГІСТИКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядаються питання аналізу ефективності систем логістики промислового підприємства

Ключові слова: логістика, аналіз, ефективність, промислове підприємство, управління.

Постановка проблеми. Результативна оцінка результатів логістичної діяльності і контроль над ними необхідні для правильного розміщення логістичних потужностей і найбільш ефективного поточного управління. Методологічне забезпечення оцінки системи логістики є необхідною умовою для досягнення стратегічних цілей промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Аналіз показав, що наукові дослідження з питання оцінки ефективності системи логістики промислового підприємства на даний момент проводяться недостатньо. Проте чимало тематичних досліджень в напрямку витрат й оцінки логістичної діяльності були проведені Н.І. Конішевой, І.Д. Падеріної, О.М. Трідід, Е.В. Крикавський, І.В. Смоліним, А.Г. Кальченко, які показали важливість і актуальність підвищення ефективності промислового підприємства з застосуванням логістичного підходу. Для оцінки результатів роботи системи логістики промислового підприємства Б.Н. Іваненко було запропоновано два підходи [1]. Перший - функціональний - базується на розподілі логістики на функціональні об'єкти управління. Другий - інтегрований - розглядає всі логістичні операції як єдиний процес, необхідний для задоволення клієнтських запитів промислового підприємства.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Отже, огляд та аналіз наукової літератури дав можливість зробити висновок, що на сьогодні проблема аналізу ефективності системи логістики промислового підприємства є досить актуальною.

Мета дослідження. Метою є розгляд і розробка методологічного забезпечення та інструментарію оцінки ефективності системи логістики для досягнення стратегічних цілей промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до функціонального підходу оцінюються результати роботи окремо по кожному об'єкту управління логістики в той час як інтегрована оцінка розглядає всі об'єкти управління логістики як єдиний процес руху товару [1].

За результатами дослідження багатьох наукових видань, на більшості вітчизняних промислових підприємств оцінка витрат проводиться тільки за функціональним принципом і не зв'язується з ключовими стратегічними показниками. У цьому випадку можна виділити дві характерні помилки, істотно впливають на ефективність системи логістики промислового підприємства. Перша полягає в тому, що мінімізація витрат в одній функціональній області логістики може привести до істотного їх зростання в іншій. Друга помилка полягає в тому, що мінімізація навіть загальних витрат системи логістики не означає, що система працює в найбільш оптимальному режимі.

І.В. Смоліним було запропоновано проводити функціональну оцінку роботи системи логістики тільки в розрізі загальних витрат руху товару і в нерозривному зв'язку з рівнем обслуговування споживачів. Система оцінки також повинна забезпечувати порівняння поточних результатів діяльності (операцій і процесів) з минулими результатами аналогічної діяльності та з наміченими стратегічними нормативами [4].

Для впровадження оцінки системи логістики промислового підприємства необхідно визначити ключові показники. Дані показники можна розбити на наступні основні категорії: логістичний сервіс, ефективність, витрати. Розглянемо і проілюструємо кожен категорію.

Рис 1. Ключові показники системи логістики.

Логістичний сервіс.

А.Г. Кальченко відзначає, що показники логістичного сервісу мають пряме відношення до обслуговування споживачів. Ці показники характеризують відносну здатність промислового підприємства задовольняти запити споживачів [6]. При цьому необхідно зазначити, що основною метою різних показників сервісу є визначення одного єдиного загального показника логістичного сервісу.

Тому пропонується ввести два значення для кожного приватного показника логістичного сервісу - фактичне значення і оцінне значення в умовних одиницях. При цьому для кожного приватного показника логістичного сервісу максимальне оцінне значення дорівнюватиме 100 одиницям, а мінімальне - нулю.

Залежно від стратегії промислового підприємства визначається частка важливості кожного приватного оцінчного показника логістичного сервісу в оцінці загального логістичного сервісу. У таблиці 1 представлені загальний и приватні показники логістичного сервісу.

Слід зазначити, що для оцінки логістичного сервісу промислового підприємства можна використовувати тільки один показник, наприклад відсоток задоволення запитів споживачів.

Таким чином, оцінка витрат і сервісу системи логістики дає можливість менеджменту промислових підприємств оцінити, яким чином збільшення або зменшення логістичних витрат впливає на загальний рівень логістичного сервісу.

Натомість рівень логістичного сервісу безпосередньо впливає на розмір виручки промислового підприємства, а також на її маркетинговий імідж. В кінцевому підсумку збільшення логістичних витрат ефективно тільки в тому випадку, якщо подальше збільшення логістичного сервісу призведе до збільшення виручки на величину, що перевищує розмір збільшення логістичних витрат.

Таблиця 1

Показники логістичного сервісу

№	Тип показника	Характеристика показника
1	Загальний показник логістичного сервісу	Загальний показник логістичного сервісу пропонується визначити шляхом підсумовування творів оціночних показників логістичного сервісу і відповідних їм часткою важливості.
2	Приватні показники логістичного сервісу	Відсоток задоволених запитів споживачів
		Незадоволення попиту - кількість запитів
		Незадоволення попит - недоотриманій маржа
		Дефіцит запасів
		Помилки при відвантаженні
		Частота пошкодження продуктів
		Несвоєчасні поставки та недопоставки
		Цикл виконання замовлення постачальником
		Період поповнення запасів
		Кількість претензій від споживачів
Число претензій про відшкодування шкоди		
Число повернення товару від споживачів		

Ефективність.

Це чи не найважливіша характеристика роботи всіх систем логістики. Ефективність вимірюється ставленням (коефіцієнтом або індексом) між кінцевим результатом роботи системи

«На виході» (тобто обсягом вироблених продуктів або послуг) і обсягом ресурсів «на вході», споживаних системою для отримання цього результату [8].

Якщо у системи є вимірний результат «на виході» і піддається визначенню вимірний ресурс «на вході», який можна співвіднести з обумовленим ним результатом, оцінка ефективності виявляється досить рутинною операцією. Однак можуть виникнути труднощі і складності: результат «на виході» з працею піддається виміру, а використання впроваджуються ресурсів непросто співвіднести з певним проміжком часу; структура або тип кінцевого результату або впроваджуються ресурсів постійно змінюються; необхідні дані важко отримати або вони зовсім недоступні.

На концептуальному рівні А.І. Амоша і Б.Н. Іваненко виділили три типи показників ефективності: статичні, динамічні і непрямі [1]. Якщо в рівняння ефективності повністю включені весь вводиться ресурс і весь кінцевий результат даної системи, їх ставлення дає статичний показник ефективності [7]. Ставлення вважається статичним, тому що воно засноване тільки на одиничному вимірі. Динамічна оцінка, навпаки, охоплює певний проміжок часу. Якщо порівнюються статичні відносини

«Виходу» до «входу» системи в різних періодах, в результаті виходить динамічний індекс продуктивності. Третій тип показників називається непрямую оцінкою ефективності. Як зазначає І.П. Булеєв, в ній враховуються чинники, які, як правило, не належать безпосередньо до поняття ефективності, але тісно корелюють з ним (рентабельність, якість, задоволення споживачів, економічна ефективність) [3]. Багато менеджерів воліють

оцінювати ефективність логістичних операцій саме таким чином. Найбільш типовими показниками логістичної ефективності є: оборотність запасів, рентабельність власного капіталу, рентабельність логістичних витрат, рентабельність інвестицій в логістичні потужності, пряма прибутковість товару, частка логістичних витрат в продажах, логістичні витрати на гривню зарплати. Одним з предметів оцінки є ефективність використання капіталу, вкладеного в споруди та обладнання, а також оборотного капіталу, пов'язаного в запасах. Транспортні потужності, обладнання та запаси можуть становити досить велику частину активів будь-якого промислового підприємства. Оцінка управління активами показує, наскільки швидко «обертаються» ліквідні активи (зокрема запаси) і наскільки успішно основні засоби окупають вкладені в них інвестиції.

Витрати.

У роботі І.Д. Падеріна було сказано, що саме пряме відображення результату логістичної діяльності знаходять в фактичній величині поточних витрат, пов'язаних з рухом матеріального потоку від постачальників промислового підприємства до її споживачам [2]. Величину логістичних витрат необхідно визначати як по промислового підприємству в цілому, так і по найбільш важливим товарам асортименту промислового підприємства зокрема. Серед витрат системи логістики можна виділити наступні елементи, представлені у таблиці 2.

Для більшості промислових підприємств та підприємств задачі та процеси логістики являють собою важливу частину спільних витрат, які являють собою логістичні витрати підприємства. В цілому, логістичні витрати на промислових підприємствах становлять до 45% від обсягу продажів залежно від виду бізнесу, географічного масштабу діяльності і співвідношення вагових та цінових характеристик матеріальних ресурсів і готової продукції. Частина логістичних витрат збільшується у разі ускладнення ланцюгів постачання, змін у системі замовлень, збільшенні вимог клієнтів до якості обслуговування тощо. Однак головною специфікою логістичних витрат є те, що вони не виділяються у звичному бухгалтерському обліку витрат підприємства, а тлумачаться як накладні, тобто відображаються в складі інших витрат та як постійні. Це значно обтяжує їхню коректну ідентифікацію, оцінювання та своєчасне раціональне управління ними у межах сукупних витрат підприємства і відповідно, процес управління ними [7].

Окрім того, тенденція зростання логістичних витрат підприємств відносно із зростанням доходів, підвищенням собівартості, забезпеченням ефективності господарювання в умовах дедалі гострішої конкуренції обумовлює практичну вартість та актуальність розроблення механізмів ідентифікації, аналізу та оцінювання логістичних витрат з метою покращення ефективності логістичної системи на підприємстві. Через те, саме задля виокремлення логістичних витрат, необхідно реалізувати їх розгляд за класифікаційними ознаками, що дасть змогу не тільки структурувати логістичні витрати, а й проектувати потрібний рівень припустимого складу і побудови витрат на майбутнє, обліковувати, аналізувати, контролювати і регулювати їхню розмір та рівень за умов реального розрахунку, показувати резерви оптимізації логістичних витрат у логістичних ланцюгах, оскільки існують приховані логістичні витрати, а також реалізувати плідотворне управління ними з позиції загальної ефективності діяльності промислового підприємства [6].

Таблиця 2

Витрати системи логістики

№	Тип витратів	Характеристика типу витратів
1	Витрати на оплату праці.	Витрати на оплату праці (включаючи премії) і відрахування в позабюджетні фонди.
2	Прямі витрати на закупівлю товарів	Прямі витрати на закупівлю товарів без транспортних витрат.
3	Маркетинг	Маркетинг і оцінка постачальників, приймання та перевірка якості товарів.

4	Транспортні витрати	Транспортні витрати на доставку товарів до складу промислового підприємства.
		Транспортні витрати на перевезення товарів між складами промислового підприємства.
		Транспортні витрати на доставку товарів до складу споживача.
5	Витрати на утримання запасів	Витрати на утримання запасів на власних складах.
		Витрати на утримання запасів на складах інших підприємств.
		Списання запасів, витрати на розвантаження, перевантаження та навантаження товарів.
		Накладні складські витрати; витрати на повернені товари.
6	Витрати на замовлення	Витрати на обробку і виконання замовлень споживачів.
7	Адміністративні витрати	Адміністративні витрати на логістику і загальні логістичні витрати.

Все ж слід не забувати, що перед тим, як приступити оптимізувати і керувати логістичними витратами, необхідно привести до ладу саму логістичну систему підприємства. На гадку експертів, найчастіша хиба підприємств – субоптимізація, тобто створюється відділ логістики, що відповідає лише за частину призначень і, наприклад, починає покращувати роботу складу, забуваючи про неустойки за простоювання транспорту. Таке підприємство втрачає клієнтів через протерміновані замовлення. Ще один зразок – багато господарів питаються зекономити на певній логістичній операції і випускають з уваги весь ланцюжок. Наприклад, уменшують запаси матеріалу та готового товару на складі, щоб не будувати нові сховища у разі зростання виробництва, забуваючи про збільшення витрат на перевезення дрібними партіями. Або, навпаки, завалюють склади матеріалом і продукцією, економлячи на перевезеннях, але не враховують зростання витрат на зберігання. Слід пам'ятати головний принцип – першочергово оптимізувати логістичну систему потрібно загалом, а не якусь її частину. Крім того, на багатьох підприємствах функція логістики або залишається децентралізованою, або не має повноважень. Диспетчерів транспорту нарікають логістами, і на цьому реструктуризація закінчилася; або логістичний відділ створено, але йому не підпорядковано перевезення, зберігання і планування. Відтак плани виробництва складають планово-економічні відділи, план перевезень – автопарк, закупівельники купують, склади завантажені замовленням. Отже, про ці всі вищеперелічені помилки слід пам'ятати під час управління логістичними витратами [9].

Ми вважаємо, що зібрана інформація по логістичним витратам буде корисна для промислових підприємств тільки в тому випадку, якщо дана інформація піддається ретельному аналізу, який в кінцевому підсумку виявить найбільш проблемні області системи логістики промислового підприємства, що вимагають якнайшвидшого поліпшення. Для аналізу структури і величини логістичних витрат можна використовувати стандартні процедури такі, як: порівняння фактичних витрат поточного періоду з плановою величиною витрат і витратами аналогічних періодів минулих років; пояснення отриманих розбіжностей; аналіз структури витрат за видами і по функціональних областях логістики.

Відповідно, результати, отримані в ході аналізу, можуть стати базою для розробки плану по зниженню загальних поточних витрат системи логістики та прийняття бюджету капітальних витрат на логістику. Бюджет капітальних витрат визначає обсяг і терміни здійснення значних фінансових вкладень в логістичні потужності.

Необхідно відзначити, що мінімізація витрат системи логістики не означає, що система буде працювати в оптимальному режимі і відповідати стратегічним маркетинговим цілям промислового підприємства. Тому будь-який план по їх зниженню повинен схвалюватися, беручи до уваги показники логістичного сервісу. Класифікація принципів управління логістичними витратами дає змогу використовувати їх диференційовано щодо визначеного підходу, іншими словами як в процесі збирання інформації про логістичні витрати, так і в процесі прийняття логістичних рішень. Таким чином, уточнення принципів управління за рахунок їх класифікації дає здатність збільшити наукову обґрунтованість

механізмів, систем, алгоритмів управління логістичними витратами, створених для досягнення поставлених цілей і задач [3]

Висновки. В результаті дослідження було розглянуто поняття ефективності логістичної системи. Виявлено залежність рівня логістичного сервісу від розміру логістичних витрат. Зроблено спробу розробки методологічного забезпечення та інструментарію оцінки ефективності системи логістики для досягнення стратегічних цілей промислового підприємства, удосконалення якої слугуватиме основою подальших досліджень.

Література

1. Амоша А.И. *Каноны рынка и законы экономики. Кн. 5. Прикладной производственно-экономический анализ* / А.И. Амоша, Б.Н. Иваненко, Е.Т. Иванов. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2002. – 568 с
2. Падерин И.Д. *Методические основы и направления повышения экономической эффективности промышленного предприятия до современного уровня* / И.Д. Падерин. – Днепрпетровск: ДГФА, 2005. – 272 с.
3. Смолін І.В. *Стратегічне планування розвитку організації [Текст]: моногр.* – К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2004. – 344 с.
4. Крикавський Є.В. *Логістичне управління* / Є.В. Крикавський. – Л.: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. – 683 с.
5. Кальченко А.Г. *Логістика: навч. посібник* / КНЕУ. – К., 2000. – 147 с.
6. Каширин, М.В. *Сбалансированная система показателей в логистике [Текст]* / М.В. Каширин // *Логинфо*. - 2004. - № 5-6. - С.56-59.
7. Goes J. *Customer Service. Logistics Belgium.* – Leuven: Interbrew, Logistics Department, 2000. – 45с.
8. Джонсон Дж. С. *Современная логистика, 7-е изд.* / Дж. С. Джонсон и др. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2002. – 624 с.
9. *Эффективность логистического управления [Текст]: Учебник для вузов* / Л.Б. Миротин [и др.] - М.: Экзамен, 2004. - 448 с.

Ковтуненко Ксения Валерьевна, Сапожников Роман Николаевич. Анализ системы логистики промышленного предприятия. В статье рассматриваются вопросы анализа эффективности системы логистики промышленного предприятия.

Ключевые слова: логистика, анализ, эффективность, промышленное предприятие, управление.

Kovtunenکو Ksenyya, Sapozhnikov Roman. Analysis recirculation industrial enterprise logistics. The article deals with the analysis of the effectiveness of the industrial enterprise logistics system.

Keywords: logistics, analysis, efficiency, industrial plant management.